

Information om avgångsförmåner

Inledning

I denna PM redovisas det huvudsakliga innehållet i de avgångsförmåner som ledamöter av riksdagen har rätt till. Fokus ligger på de uppgifter som Riksdagens arvodesnämnd svarar för.

Från och med den 1 maj 2014 finns det två system för avgångsförmåner. Det ena systemet – som ger rätt till *inkomstgaranti* – gäller de ledamöter som valts in i riksdagen eller inträtt som ersättare före valet 2014. Det andra systemet gäller dem som valdes in i riksdagen för första gången genom valet 2014 eller som inträder i riksdagen senare. I detta system benämns förmånen *ekonomiskt omställningsstöd*. Inom ramen för båda systemen har en avgången ledamot rätt till stödåtgärder för att kunna övergå till förvärvsarbete.

I det följande lämnas en översiktlig beskrivning av avgångsförmånerna och beslutsprocessen. De exempel som redovisas bygger på det ledamotsarvode som gäller från och med den 1 januari 2024, dvs. 75 500 kronor, och det prisbasbelopp som gäller för 2024, dvs. 57 300 kronor.

Stödåtgärder för omställning

Oavsett vilket av de två angivna regelverken som gäller i ett enskilt fall har den tidigare ledamoten rätt till stödåtgärder för att kunna övergå till förvärvsarbete.

Det är Riksdagsförvaltningen som ansvarar för att sådana stödåtgärder tillhandahålls. Förvaltningen lämnar ett erbjudande till den som slutar sitt uppdrag som ledamot. De faktiska stödåtgärderna tillhandahålls av organ vars tjänster upphandlats för detta ändamål. Den enskilde ledamoten ska återrapportera till förvaltningen vilka åtgärder han eller hon själv vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Inkomstgaranti

En ledamot som lämnar riksdagsuppdraget före 66 års ålder efter minst tre års sammanhängande tid i riksdagen har rätt till inkomstgaranti fr.o.m. den tidpunkt arvodet upphör. Garantitidens längd och garantibeloppets storlek är beroende av ledamotens ålder och antal år i riksdagen.

Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning.

Inkomstgaranti för den som varit ledamot i minst tre men inte sex hela år

Ledamot som lämnar riksdagsuppdraget och har en *sammanhängande* tid på tre men inte sex hela år i riksdagen, får inkomstgaranti under ett år med 80 % av ledamotsarvodet inkl. eventuella

tilläggsarvoden och månadsarvoden (garantiunderlaget) vid avgången. Den ettåriga inkomstgarantin värdesäkras inte och saknar efterlevandeskydd.

Inkomstgaranti för den som varit ledamot i minst sex hela år

En ledamot som lämnar riksdagen efter en *sammanlagd* tid av minst sex hela år får inkomstgaranti

- i två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder
- i fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder
- till ingången av den månad då ledamoten fyller 66 år om ledamoten uppnått 50 års ålder.

Under det första garantiåret utgör inkomstgarantin 80 % av underlaget vid avgången. Garantiunderlaget utgörs av ledamotsarvode, tilläggsarvode till vice talman, ordförande och vice ordförande i utskott samt månadsarvoden för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ (riksdagsstyrelsen, Nordiska rådets svenska delegation och EU-nämnden).

Fr.o.m. det sjätte garantiåret beräknas inkomstgaranti enbart på det ledamotsarvode som betalas vid avgångstillfället.

Detta innebär att för en ledamot med enbart ledamotsarvodet som garantiunderlag är inkomstgarantin under första året 60 400 kronor per månad. Därefter betalas inkomstgarantin ut med nedanstående procentsatser beroende på den sammanlagda tiden i riksdagen.

Procent	Antal riksdagsår	Garantiunderlag kr	Inkomstgaranti kr/månad
33,0	6	75 500	24 915
38,5	7	75 500	29 068
44,0	8	75 500	33 220
49,5	9	75 500	37 372
55,0	10	75 500	41 525
60,5	11	75 500	45 678
66,0	12	75 500	49 830

För de första fem åren jämförs inkomstgarantin med inkomst av anställning och för tid därefter jämförs inkomstgarantin med pension. Garantin berättigar inte till jobbskatteavdrag.

Samordning med andra inkomster

Inkomstgarantin reduceras om garantitagaren har andra förvärvsinkomster eller inkomster som ersätter förvärvsinkomster. Sjuk- och aktivitetsersättning från socialförsäkringen och ersättningar från Europaparlamentet i form av arvode eller övergångsersättning avräknas helt. I övrigt gäller att inkomstgarantin ska börja reduceras först sedan förvärvsinkomster m.m. motsvarande ett prisbasbelopp per år undantagits.

Minskning av inkomstgarantin sker med följande inkomster:

1. inkomster som är av sådant slag att de är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken. Detta innefattar även inkomster som ersätter förvärvsinkomster såsom sjuk- och föräldrapenning, dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt livränta från arbetsskadeförsäkringen,
2. inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. annan pension eller livränta som betalas ut p.g.a. ett tidigare tjänsteförhållande där avgifter eller premier inbetalats av en arbetsgivare,
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses enligt punkterna 1–4.

Minskningen görs med den procentandel som för resp. fall angetts ovan av den sammanlagda inkomst som per år överstiger ett prisbasbelopp. Reduceringen kan uttryckas med följande formel där komponenterna beräknas på kalenderår:

beviljad inkomstgaranti – procent av garantiunderlaget x (inkomsten – ett prisbasbelopp) =
utgående garantibelopp

Ingen inkomstgaranti betalas ut om inkomsterna uppgår till mer än garantiunderlaget plus ett prisbasbelopp.

Exempel 1

En ledamot har vid avgången ett garantiunderlag på 75 500 kronor per månad. Inkomstgaranti före reduktion under det första året blir $80\% \times 75\,500 = 60\,400$ kronor per månad.

Den tidigare ledamoten har dessutom en inkomst på 30 000 kronor per månad. Inkomstgarantin reduceras då med $80\% \times [30\,000 - 4\,775 \text{ (2024 års prisbasbelopp } 57\,300/12)] = 20\,180$ kronor.

Den inkomstgaranti som betalas ut under det första året blir $60\,400 - 20\,180 = 40\,220$ kronor per månad.

Exempel 2

En ledamot har vid avgången ett garantiunderlag på 75 500 kronor per månad. Ledamoten hade tjänstgjort i åtta år. Under det andra garantiåret blir inkomstgarantin före reduktion för andra inkomster $44\% \times 75\,500 = 33\,220$ kronor per månad.

Den tidigare ledamoten har dessutom en inkomst på 30 000 kronor per månad. Inkomstgarantin reduceras då med $44\% \times [30\,000 - 4\,775 \text{ (2024 års prisbasbelopp } 57\,300/12)] = 11\,099$ kronor.

Den inkomstgaranti som betalas ut under det andra året blir $33\,220 - 11\,099 = 22\,121$ kronor per månad.

Observera beträffande exemplen att värdesäkring av förmånen i det verkliga fallet sker genom en anknytning till det prisbasbelopp som gällde det år som den tidigare ledamoten lämnade riksdagen.

Ekonomiskt omställningsstöd

Dessa bestämmelser gäller alltså dem som valts in i riksdagen för första gången i samband med valet 2014 och därefter. Syftet med det ekonomiska omställningsstödet är att underlätta för den som varit riksdagsledamot att övergå till förvärvsarbete.

Grundkravet för detta stöd är att ledamoten tjänstgjort under en sammanhängande tid av minst 1 år. Hur lång tid som ekonomiskt omställningsstöd kan betalas beror på hur länge ledamoten tjänstgjort. Detta framgår närmare av följande tabell.

Tjänstgöringstid	Förmånstid
1 års sammanhängande tid	3 månader
2 års sammanlagd tid	6 månader
4 års sammanlagd tid	1 år
8 års sammanlagd tid	2 år

Rätt till ekonomiskt omställningsstöd gäller som längst till och med månaden innan den månad då den tidigare ledamoten fyller 66 år.

Nivån på det ekonomiska omställningsstödet är 85 procent av ledamotsarvodet vid avgången och är pensionsgrundande för allmän pension. Det värdesäkras inte och ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

I likhet med vad som gäller beträffande inkomstgarantin i det äldre systemet avräknas andra inkomster. Avdraget är dock inte relaterat till tiden i riksdagen. Avräkning sker i stället krona för krona. Också här gäller ett fribelopp om ett basbelopp.

Under vissa förutsättningar kan det ekonomiska omställningsstödet förlängas. En grundförutsättning för det är att ledamoten tjänstgjort minst åtta år och var 55 år vid avgången. Dessutom krävs att det finns särskilda skäl. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska avseende fästas vid om och hur den tidigare ledamoten använt sig av de stödåtgärder för omställning som erbjöds vid avgången och de andra åtgärder som denne vidtagit för att övergå till förvärvsarbete samt hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden. Förlängning kan ske med högst ett år i taget. Det förlängda ekonomiska omställningsstödet uppgår till högst 45 procent av ledamotsarvodet. Stödet värdesäkras men är inte pensionsgrundande och ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Exempel

En ledamot har vid avgången ett garantiunderlag på 75 500 kronor per månad. Ekonomiskt omställningsstöd före reducering under första året blir $85 \% \times 75\,500 = 64\,175$ kronor per månad.

Den tidigare ledamoten har dessutom en inkomst på 30 000 kronor per månad. Stödet reduceras då med $30\,000 - 4\,775$ (2024 års prisbasbelopp $57\,300/12$) = 25 225 kronor.

Det ekonomiska omställningsstöd som betalas ut blir $64\,175 - 25\,225 = 38\,950$ kronor per månad.

Observera att i praktiken sker en värdesäkring av förmånen genom en anknytning till det prisbasbelopp som gällde under avgångsåret.

Jämkning av inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd

Reglerna om jämkning är i huvudsak desamma oavsett om det är det gamla eller det nya systemet som tillämpas. Jämkning innebär att en redan utbetald förmån minskas genom beslut i efterhand. Om jämkning sker ska den tidigare ledamoten betala tillbaka det jämkade beloppet. Jämkning kan i huvudsak ske på någon av följande grunder:

Jämkning kan ske om den tidigare ledamoten inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att kunna övergå till förvärvsarbete. Vid den bedömningen ska det särskilt beaktas om och hur den som tagit emot förmånen har tagit del av det omställningsstöd som erbjuds tidigare riksdagsledamöter. Denna jämningsgrund är inte tillämplig på dem som den 1 maj 2014 hade ett beslut om inkomstgaranti där garantitiden då inte löpt ut.

Vidare kan jämkning ske om den tidigare ledamoten har utfört ett arbete utan att ta ut en skälig ersättning för det.

Jämkning kan också ske om den tidigare ledamoten gjort vissa skattemässiga avsättningar och därigenom minskat den inkomst som ligger till grund för avräkning. En snarlik situation är då inkomster av aktiv näringsverksamhet reducerats på grund av avdrag för underskott av en annan verksamhetsgren.

Slutligen kan jämkning komma i fråga om den tidigare ledamoten gjort sig skyldig till brott av allvarigare slag.

Förfarandet

Från och med den 1 maj 2014 ankommer det på Riksdagens arvodesnämnd att fastställa rätten till inkomstgaranti. Vidare ska nämnden besluta om det ekonomiska omställningsstödet. Dessa beslut bygger på underlag som Riksdagsförvaltningen lämnar till nämnden. Riksdagens arvodesnämnd fattar också beslut om jämkning. Besluten kan överklagas till domstol.

Den som vill att utbetalning ska ske av en ekonomisk avgångsförmån ska ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk (SPV). För att SPV ska kunna räkna ut hur mycket som ska betalas ut i ett enskilt fall ska den tidigare ledamoten lämna uppgifter om sina andra inkomster på en särskild blankett.